

lukket, og dertil kommer, at når lovgiverne ønskede denne lovgivning vedtaget, var man nødt til at udelukke forældelse.

Lovgivernes principielle overvejelser

Forslagsstillerne skal ikke for nærværende gå dybere ind i diskussionen om særlovgivningens berettigelse, samarbejdspolitikken og retsopgørets faktiske dybde; men den principielle diskussion skal dog for en ordens skyld refereres ganske kortfattet, som den fandt sted, før særlovene blev vedtaget.

De to første særlove (lov nr. 259 af 1. juni 1945 og lov nr. 260 af 1. juni 1945) fremsattes af justitsminister Busch-Jensen den 25. maj 1945 (se Folketingstidende 1945, forhandlingerne sp. 113). Lovforslagene begrundedes som nævnt i ønskerne om udrensning og opgør og i retsfølelsen; men da ønsket om tilbagevirkende kraft var i strid med § 3 i borgerlig straffelov måtte der etableres en egentlig lovgivning. Justitsministeren fandt tillige, at de i forvejen hjemlede straffe var for milde, og at der i øvrigt måtte skabes lovgrundlag for retslig forfølgelse af forhold, »som var af en sådan karakter, at det måtte stå klart, at den overvejende del af den danske befolkning anså dem for at være i høj grad strafværdige, således at lovgivningsmagten, om den havde haft fuld handlefrihed, utvivlsomt på et tidligere tidspunkt ville have belagt dem med straf.«

Under behandlingen i Folketinget og Landstinget indgik især fire problemstillinger som væsentlige i den principielle debat, nemlig lovgivningens tilbagevirkende kraft, den strafpådragende periode, dødsstraffen og minimumsstraffen på 4 år.

a. Lovgivningens tilbagevirkende kraft

Justitsministeren begrundede den tilbagevirkende kraft som refereret ovenfor og fremførte i øvrigt, at kun grove forbrydelser burde give anledning til tiltale, og at nok var tilbagevirkende kraft almindeligvis i strid med retsfølelsen, men det ville dog være mere i strid med retsfølelsen, hvis loven ikke fik tilbagevirkende kraft. Dette synspunkt fik bred opbakning, idet der dog på foranledning af medlem af Landstinget Rytter var særlige betænkeligheder ved også at lade den tilbagevirkende kraft omfatte forhold, der tidligere var straffri (hvervning til tysk krigstjeneste, tjeneste i et korps mod den danske stats lovlige organer, virksomhed af politimæssig karakter, tjeneste i Hipo-korpset eller Sommer-korpset efter den 19. september 1944, samarbejde med besættelsesmagten på anden måde end ved almindeligt lønarbejde og forretningsvirk-

somhed, økonomisk støtte til presseorganer, som samarbejdede med besættelsesmagten, samt enkelte andre forhold). Omvendt indgik det i overvejelserne, at de norske retsteoretikere Hagerup og Getz ikke fandt noget til hinder for at lovgive med tilbagevirkende kraft, og at hensynet til forbryderen i hvert fald ikke skulle afholde nogen herfra.

Resultatet af Rigsdagens overvejelser blev, at loven fik virkning for perioden 9. april 1940–1. juni 1946. Der blev dog givet straffrihed for de handlinger, som var foretaget inden den 29. august 1943, hvis der var handlet i overensstemmelse med lovlige danske myndigheder. Som følge af lovens tilbagevirkende kraft suspenderedes endvidere adgangen til strafnedsættelse efter borgerlig straffelov for forhold, hvorom pågældende ikke kendte forbudsnormerne (ukendskab til lovgivningen).

b. Den strafpådragende periode

Afgrænsningen af den tidsperiode, hvor straffelovstillægget skulle have gyldighed, gav kun anledning til diskussion for så vidt angår perioden mellem 9. april 1940 og 29. august 1943. Socialdemokratiet havde ønsket, at datoen den 29. august 1943 skulle være skelsættende, og at forhold for denne periode kun undtagelsesvis burde omfattes af loven. Medlem af Landstinget Lannung gjorde sig tilsvarende overvejelser og pegede på, at kun bestemte forbrydelser før den 29. august 1943 burde være strafbare, bl.a. stikkervirksomhed. Hans grundlæggende synspunkt var, at »enhver handling måtte bedømmes på dens baggrund og i dens sammenhæng«. Derfor mente han, at det burde være afgørende, om gerningen var stridende mod retsbevidstheden på gerningstidspunktet. Kredse i modstandsbevægelsen mente omvendt, at handlinger før den 29. august 1943 ikke automatisk skulle være straffri, selv om der var handlet i overensstemmelse med lovlige danske myndigheder. Men det mente politikerne.

Bag denne diskussion lå således klare overtoner, der havde mindre at gøre med selve særlovgivningen end med samarbejdspolitikken.

c. Dødsstraffen

Justitsministeren begrundede dødsstraffen med »den almindelige retsbevidsthed«, idet denne »utvivlsomt ikke ville finde anden reaktion passende over for nogle af de i besættelsestiden skete forbrydelser«. Med den borgerlige straffelov af 1930 var dødsstraffen ganske vist afskaffet, og i praksis var ingen henrettet, siden en fange i 1892 myrdede en fangevogter.